

Ερνέστος Τσίλλερ: Ο αρχιτέκτων που έδωσε στην Αθήνα «φυσιογνωμία» Ευρωπαϊκής πρωτεύουσας

Η διαμόρφωση της αρχιτεκτονικής «φυσιογνωμίας» της Αθήνας ως πρωτεύουσας της Ελλάδος συνδέεται στενά με το όνομα και το έργο ενός ξεχωριστού Γερμανού φιλέλληνα: του Ερνέστου Τσίλλερ.

Ο Τσίλλερ μεταμόρφωσε κυριολεκτικά την Αθήνα του 19ου αιώνα από χωριό σε ευρωπαϊκή πόλη, προσδίδοντάς της μια λάμψη διαρκείας και την αρχιτεκτονική ταυτότητα και αισθητική που η πρωτεύουσα του νέου ελληνικού κράτους χρειαζόταν, συνδέοντάς την με το αρχαίο παρελθόν της.

Ο Γερμανός αρχιτέκτων, ζωγράφος, ερευνητής και λάτρης της αρχαιότητας, γεννημένος το 1837 σε ένα μικρό χωριό της Σαξωνίας κοντά στη Δρέσδη, ήλθε στην Ελλάδα το 1861 με προτροπή του μεγάλου Δανού αρχιτέκτονα και δασκάλου του στη Βιέννη, Θεόφιλου Χάνσεν, ως επόπτης για το κτίσιμο της Σιναίας Ακαδημίας.

Ο Τσίλλερ μελέτησε την αρχιτεκτονική δομή του Παρθενώνα, σχεδίασε τα αετώματα και είναι ανάμεσα στους πρώτους που καταγράφει την πολυχρωμία στα αγάλματα και στα αρχιτεκτονικά μέλη του Θησείου, του Ερεχθείου, του ναού της Αφαιάς στην Αίγινα κ.ά. Από τις μελέτες αυτές προέκυψαν διακοσμητικά στοιχεία για τις κατοικίες που έκτισε. Το ύφος του εμπνέεται από την αρχαιότητα, το Βυζάντιο, την Αναγέννηση, αλλά και από βορειοευρωπαϊκά στοιχεία.

Στα πρώτα του έργα συγκαταλέγονται το Δημοτικό Θέατρο Αθηνών στην πλατεία Κοτζιά (γκρεμίστηκε το 1940), το Βασιλικό Εθνικό Θέατρο, το Θέατρο Πατρών, το Θέατρο Ζακύνθου (καταστράφηκε από τους σεισμούς).

Ο Τσίλλερ επέβλεψε την εκτέλεση των έργων του Χάνσεν στο Ζάππειο, της Εθνικής Βιβλιοθήκης, του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου. Έκανε προτάσεις για τη δημιουργία ενός πάρκου αναψυχής στον Λυκαβηττό (η δενδροφύτευσή του οφείλεται σ' αυτόν). Είναι ο αρχιτέκτων του σημερινού Προεδρικού Μεγάρου, τότε ανακτόρου, και πολλών ιδιωτικών μεγάρων,

όπως το «Ιλίου Μέλαθρον» για τον Ερρίκο Σλήμαν (Νομισματικό Μουσείο), τα Μέγαρα Μελά, Σταθάτου, Καλλιγά, Πεσμαζόγλου κ.ά. Έκτισε επίσης το Γερμανικό και το Αυστριακό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο και στον Πειραιά τη «συνοικία Τσίλλερ» (πλατεία Αλεξάνδρας), τα ξενοδοχεία «Μπάγκειον» και «Αλέξανδρος» στην Ομόνοια, εκκλησίες στην Αθήνα, στο Μαρκόπουλο, στο Αίγιο, στο Βέλο Κορινθίας, στα Βίλια Αττικής, στον Πύργο, βίλες στην Κηφισιά, αγορές και σχολεία σε πολλές πόλεις της Ελλάδας. Στα έργα του περιλαμβάνονται περισσότερα από 500 κτίρια στην Ελλάδα, μεταξύ των οποίων και το δικό του σπίτι στην Αθήνα (οδό Μαυρομικάλη), όπου έζησε με τη σύζυγό του Σοφία Δούδου και τα παιδιά τους.

Εκτός από άριστος αρχιτέκτων και σχεδιαστής, ο Τσίλλερ υπήρξε και σπουδαίος μηχανικός και κατασκευαστής (πρώτος μεταχειρίστηκε τη σιδηροδοκό και τα σιδηρά υποστυλώματα στην οικοδομή, ασχολήθηκε με την αντισεισμικότητα των κτιρίων και χρησιμοποίησε τεχνητό εξερισμό και κεντρική θέρμανση, αλλά και ρολά στα παράθυρα).

Οφειλόμενη απότιση φόρου τιμής στον μεγάλο αυτό αρχιτέκτονα αποτελεί η έκθεση «Ερνέστος Τσίλλερ, Αρχιτέκτων, 1837-1923» που φιλοξενήθηκε στην Εθνική Πινακοθήκη. Για πρώτη φορά παρουσιάστηκε ολόκληρο το Αρχείο Τσίλλερ (περί τα 430 σχέδια) που κατέχει η Εθνική Πινακοθήκη από το 1961 χάρη στην αγορά του από τον τότε διευθυντή της Μαρίνο Καλλιγά, στον οποίο και είναι αφιερωμένη η έκθεση. Η έκθεση συμπληρώθηκε με σχέδια που ανήκουν σε άλλες δημόσιες και σε ιδιωτικές συλλογές.

Η λαμπρή και μοναδική έκθεση Τσίλλερ είχε πανευρωπαϊκό χαρακτήρα, καθώς συνέδεσε την αρχιτεκτονική κληρονομιά τεσσάρων χωρών: της Γερμανίας (χώρας καταγωγής του Τσίλλερ), της Δανίας (πατρίδας του δασκάλου του, Θεόφιλου Χάνσεν), της Αυστρίας (τόπου δράσης του δασκάλου του, καθώς και του μεγάλου ευεργέτη Σίμωνα Σίνα) και της Ελλάδας, όπου έδρασε και δημιούργησε τα αρχιτεκτονικά του αριστουργήματα.

Η έκθεση αυτή είχε έμμεσα ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον και για τον ΤΙΤΑΝΑ, μια δραστηριότητα-προσφορά του οποίου, κατά το παρελθόν, είχε συσχετισθεί και με το έργο του Τσίλλερ.

Συγκεκριμένα το 1976 η Εταιρία μας ενέταξε στις πολιτιστικές πρωτοβουλίες της τη φιλοτέχνηση συλλεκτικών πιάτων με απεικονίσεις κτιρίων ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής και ιστορικής αξίας.

Τα πιάτα αυτά, από πορσελάνη ΙΩΝΙΑ, τα προσέφερε ο ΤΙΤΑΝ μαζί με τις ευχές του για τις γιορτές των Χριστουγέννων και τη νέα χρονιά σε φίλους και εξωτερικούς συνεργάτες από το 1976 μέχρι το

2005. Κάθε πιάτο συνοδευόταν από ένα κείμενο με την ιστορία του κάθε κτιρίου-μεγάρου.

Έξη από τα εικονιζόμενα στα συλλεκτικά πιάτα κτίρια, είναι έργα του Τσίλλερ (Δημοτικό Θέατρο Πάτρας, Ιλίου Μέλαθρον, Μέγαρο Μελά, Δημαρχείο Ερμούπολης Σύρου, Δημοτικό Θέατρο Αθηνών, Μέγαρο Σταθάτου), δύο έχουν σχεδιασθεί από τον Χάνσεν και κατασκευάστηκαν με επίβλεψη του Τσίλλερ (Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, Ακαδημία Αθηνών) και σε ένα (Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών) η διαμόρφωση της πρόσοψης έγινε από τον Τσίλλερ.

Ιλίου Μέλαθρον
επεξεργασία: Π. Γράββαλος
(1995)

Μέγαρο Μελά
επεξεργασία: Π. Γράββαλος
(1996)

Δημαρχείο Ερμούπολης Σύρου
(1997)

Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος
(1999)

Μέγαρο Σταθάτου
(2000)

Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο
Αθηνών (2002)

Ακαδημία Αθηνών
(2005)